

JAMES G. MARCH

Tanácsadók és kutatás a szervezetekben

Bevezetés

A korai szervezetkutatók nem igazán tettek különbséget a gyakorlati tanácsadás és a kutatás között, mint ahogy ügyfelek sem különböztették meg az elméleti és a gyakorlati tudást. Feltehetjük, hogy amikor Arisztotelész Nagy Sándort tanította, az oktatás szókincse egyszerre volt olyan mélyen szántó és világias, mint ahogyan Arisztotelész a politikai intézményekről írt. Platón ugyanazt a stílust és szellemi eszköztárat használta a szervezeti formák tárgyalásakor, mint a testnevelés részleteinek elemzésénél. Aquinói Szent Tamás pedig ugyanolyan könnyedén adott tanácsot a brabanti hercegnőnek a gazdag zsidókkal való bánásmód gyakorlati kérdéseiről, mint ahogyan a hierarchia teológiai megalapozottságát értékelte. Még Niccolò Machiavelli, a szervezeti tanácsadás „szülőatyja” is ugyanannyi időt szentelt a filozófiának, mint az ösztönző rendszerek megtervezésének, és nem volt biztos abban, hogy ezek nagymértékben különböztek volna egymástól.

Persze azok egyszerűbb idők voltak; ma már nagyon más megközelítéssel fordulunk ezekhez a problémákhoz. Ha az Academy of Management (Menedzsment Akadémia, AoM)¹ létezett volna az ókori Görögországban, és tagsága a polgárság ugyanakkora hányada lett volna, mint amennyi az Academy of Management mai tagsága az Amerikai Egyesült Államok és Kanada állampolgáraihoz viszonyítva, akkor éves gyűlését egy kis parki padon is megtarthatta volna. Az Academy of Management az észak-amerikai vezetéskutatók csak egy kisebb csoportját foglalja magában, még ha nagyobb tagsággal is rendelkezik, mint az American Political Science Association (Amerikai Politikai Tudományok Egyesülete) vagy az American Sociological Association (Ameri-

kai Szociológiai Egyesület) rendelkezett a második világháború végén. Manapság többen vagyunk, és valószínűleg sokkal többet tudunk a vezetésről, mint korábban.

Sokkal specializáltabbak is vagyunk. Jómagam például a szervezeti döntéshozatal, tanulás, változás, vezetés és hatalom kutatója vagyok. Ismerek és csodálok számos szakembert a szervezeti és vezetéstudományok más területeiről, de nem mernék az ő nevükben beszélni. A szervezetelmélet akadémikus, elefántcsonttoronyban élő tanulmányozója vagyok, és elismeréssel adózom azoknak, akik a szervezetekben (vagy a szervezetek segítségével) túlélni próbáló emberek vizsgálatával és viselkedésük kutatásával foglalkoznak, de nem gondolom, hogy közéjük tartoznék. Kutatok, borozgatok és egy tudományos kolostorban okoskodok, az idő nagy részében boldogan elszigetelve a világtól.

Mivel a saját életem olyan békésen tudományos, teli alkotószabadsággal, megfontolt hallgatókkal és a professzorkodással járó kényelmes juttatásokkal, ezért a „gyakorlat számára hasznosnak lenni” izgalmi és problémái többnyire elkerültek. De néha a való világ szelíden közelebb tolakszik, ahogy nemrégiben is történt, amikor egy jelentősebb folyóirat felkért, hogy értékeljek (feltételezhetően negatívan) egy, a szervezetekkel és menedzsmenttel foglalkozó, nemrég megjelent és nagy példányszámban eladott könyv alapjául szolgáló kutatást. A felkérés felidézte a közelmúlt más sikerkönyveinek igényét is arra, hogy tudományos munkaként is megállják helyüket, és a tudásvágygal és a tanácsadással kapcsolatos általánosabb aggodalmak is visszhangoztak benne.

A folyóirat felkérését könnyű volt visszautasítani, de a felkérés számos baráti beszélgetéshez vezetett a szervezeti tanácsadás és kutatás kapcsolatáról egy mindkettőből nagyon sokat (és nemcsak egy-két Arisztotelészt) tartalmazó világban. Ez a tanulmány egy néprajzos beszámolója ezekről a beszélgetésekről. Azt vizsgálja, hogy hogyan is gondolkodhatunk a tanácsadás és a kutatás közötti szellemi kapcsolatról. „Szellemi” kapcsolatról beszélek, de nem azért, mert azt gondolom, hogy ez teljesen elválasztható a szakavatott írók – mint például Harold Wilensky, Marvin Sussman és Guy Benveniste – által csodálatosan leírt sok másfajta kapcsolattól. Sokkal inkább azért, mert úgy gondolom, hogy könnyen megfeleldkezhetünk a tudásvágy szellemi természetéről azon lelkesedésünkben, hogy megértsük annak társadalmi és politikai szempontjait. A társadalomtudományokban megmutatózó „új naivitás” végül is az idealizmusnak a realizmus alá való rendelése. Tiszteletben tartva a szofisztikált tárgyalás elveit, kevesebbet beszélek majd a kutatásról és a tanácsadásról ahogyan valójában léteznek, mint arról, ahogyan létezhetnének.